

Om- en weerzien

door Mischa Andriessen

Terugkijken, zien hoe tijdperken bij toeval in- en elkaar schuiven: 'Ik speelde ook een tijd met Theo Loevendie in de Caramella op het Leidseplein. [...] Het heette het Barbados-quintet, met afwisselend Pim Jacobs en Misha Mengelberg op piano. Misha speelde in die tijd heel normaal, Monk-achtig, niet te vergelijken met de kant die hij later is opgegaan.'

Aan het woord is de nu vijfennegentigjarige trompettist Ado Broodboom wiens levensverhaal werd opgetekend door Bert Vuijsje en onlangs in het goed verzorgde boek *Ado Broodboom trompet* gepubliceerd. De beschreven scène dateert uit 1959 wanneer de Nederlandse jazz meer en meer vorm krijgt en de scheiding tussen twee genre-opvattingen waarnaar Broodboom impliciet verwijst nog een aantal jaar verwijderd is. Even is er een zijspoor in het boek, denkt de lezer onwillekeurig aan de onlangs overleden Mengelberg, en ziet hij hem op hetzelfde moment aan het begin en aan het einde van zijn loopbaan: een gretige jongeling die zijn weg nog moet vinden, versmelt met de man die de jazz in Nederland onvergelijkkelijk heeft opgeschud en iedereen in verwarring gebracht, tot het ook in zijn hoofd een warboel werd. Jaren terug al nam hij in een kleine reeks besloten concerten afscheid van een select publiek. Er waren oesters, er waren muzikanten die op hun tenen speelden om van het gebrek aan na te volgen logica iets moois te maken, wat ook lukte, en er was de kleine dochter van Ernst Glerum met wie Mengelberg na afloop van het concert aan de piano bleef zitten en met haar toets voor toets verkende als zag ook hij ze voor het eerst.

Vandaar is het een kleine stap terug naar Broodboom. Waarom? Omdat het ook bij hem gaat over het speels vinden van een vorm en de onmogelijkheid die te zien eer die er is. Je leest dat in de vlot door Broodboom en Vuijsje vertelde geschiedenis. Het zoeken, de miskleunen, de successen. Gaandeweg het boek besef je wat je eigenlijk altijd vergeet, namelijk dat de pionier werkelijk onontgonnen gebied betreedt en dat hetgeen wat je uiteindelijk herkent zijn of haar verdienste is. Je weet het wel, maar realiseert

het je niet; een traditie was ooit nieuw en is natuurlijk in zichzelf een manier van zien.

Wat het boek en passant ook duidelijk maakt, is hoe verstrekkend en ontwrichtend de komst van avant-gardisten à la Mengelberg in de jaren zestig is geweest. Typisch volgens het Nederlandse karakter dat onenigheid meteen tot een afsplitsing leidt, waren er vanaf dat moment twee opvattingen waarvan de vertegenwoordigers elkaar naar het leven stonden en niet tot elkaar te brengen waren. Dan is het klimaat zoals dat door Broodboom wordt getekend weliswaar amateuristischer (vooral ook in de betekenis van liefhebbend) maar ook gemoedelijker, gezelliger, denkelijk zelfs eerlijker.

Op het oog lijken die breuklijnen van weleer inmiddels gelijmd en zelfs gedicht. Han Bennink die 75 werd en met zijn trio een van zijn mooiste cd's in jaren afleverde, speelt weer met bassist Ruud Jacobs. Op de recent door het Nederlands Jazzarchief uitgebrachte opnamen van Hank Mobley is te horen wat voor klik Jacobs en Bennink hadden, maar de twee kwamen in verschillende kampen terecht. Voor de jongere generatie lijken die scheidslijnen al helemaal niet meer te bestaan, ze kijken al over de grenzen van hun eigen genre heen, laat staan dat ze zich bezighouden met grenzen binnen hun stiel.

En toch kan de invloed van die breuk zo'n vijftig jaar terug niet overschat worden. Ik ben ervan overtuigd dat er een direct verband is tussen de coupe van de avant-garde met Aktie Tomaat en Notenkraaker en de bezuinigingsvloedgolf die het culturele landschap in Nederland een aantal jaar geleden overspoelde. Misschien geldt die invloed niet zo zeer die bezuinigingen an sich, in tijden van economische crisis moet wat niet zichtbaar iets opbrengt er altijd aan geloven, maar wel het zwijgen en schouderophalen dat erop overwegend de reactie was. In zijn streven naar autonomie willen de frontlinies van de kunsten nog wel eens te ver doordraven, met als gevolg dat het op de barricades verdomd stil en eenzaam is.

Hier kom ik in gewetensnood. Mijn intuïtieve sympathie ligt bij iemand als Mengelberg. Het idee muziek of kunst of literatuur, wat dan ook, vooral gezellig te houden en niet naar het hoogste te reiken, staat me principieel

tegen. Maar kan dat zonder publiek, heeft dat zin zonder publiek? Ik denk van niet. Onlangs schreef Bas van Putten in De Groene Amsterdammer een interessant artikel waarin hij stelde dat Ludwig van Bethoven binnen de klassieke muziek de grootste is, omdat hij revolutionaire muziek koppelde aan een humanistische gedachte. En, zo gaat Van Putten verder, omdat geen enkele componist in de twintigste of eenentwintigste eeuw deze combinatie van idealen in gelijke mate heeft weten uit te dragen, heeft geen van hen ooit een vergelijkbare status bereikt. Moet kunst niet zowel een gift aan de goden als aan de mensen zijn? Ik kom daar niet uit ik voel zowel de noodzaak van water bij de wijn als de afkeer daarvan. Vandaar dat ik graag terugkijk, zie hoe tijdperken bij toeval in- en uit elkaar schuiven, Ado Broomboom en Misha Mengelberg gewoon samenspelen. En dan maar hopen dat ik door zo terug te kijken toch ook vooruitzie.

Ado Broomboom & Bert Vuijsje – Ado Broodboom Trompet, Uitgeverij In de Knipscheer, isbn 9789062659494

Han Bennink Trio – Atalante, Icp records

Hank Mobley in Holland 'to one so sweet stay that way' Nederlands Jazzarchief.

Bron: *Jazzmozaïek*, jrg. 17, nr. 2 juni-juli-augustus 2017